

Чи важко бути дівчинкою (Дитинство Жорж Санд)

Леся Воронина

Розділ перший. Аристократи й плебеї

— Твоя пихата матінка знову пройшла повз мене й навіть не привіталася! — проказала Софі Дюпен, ледве стримуючи гнів.

Чоловік тільки похитав головою й вийшов з кімнати. Як йому набридли ці вічні сварки! Ворожнеча між його аристократичною матір'ю та дружиною Софі ніяк не вщухала.

— Ти знову тікаєш! Якби я знала, що ти виявишся таким боягузом, то ніколи б не вийшла за тебе заміж! — крикнула йому вслід розлючена жінка й голосно грюкнула за його спиною дверима.

— Треба щось робити... треба щось робити.... — бурмотів собі під носа Моріс Дюпен, ідучи довгим коридором родинного палацу.

Так, він скоїв дурницю — необачно одружився, навіть не повідомивши про свій шлюб матері — графині Аврорі Саксонській! Але ж тоді була війна, і він — відважний офіцер Наполеонівського війська — без пам'яті закохався в гарненьку акторку мандрівного театру. Їх полк стояв у веселому приморському місті Марселі, навколо вирувало життя, шампанське текло рікою, і кожен день видавався суцільним карнавалом! До того ж, Моріс, як і решта його товаришів, добре знав, що може загинути вже в наступному бою. Тому нащадок старовинного аристократичного роду зовсім не замислювався про майбутнє.

— Люба, — запевняв Моріс свою дружину, — щойно мати побачить тебе, вона пробачить нам цей таємний шлюб і, сподіваюсь, полюбить тебе, як рідну дочку.

Щоправда, Моріс Дюпен і сам не дуже вірив у те, що його владна матір прийме з розпростертими обіймами доньку бідного птахолова, справжнісіньку плебейку, яка до заміжжя мала ім'я Софі— Вікторія Делаборд, а до того ж займалася далеко не престижним ремеслом — була лицедійкою,

— Ну що ж, сину, — суворо проказала стара графиня, коли молодята завітали до її родового маєтку в Ноан, — вигнати тебе я не можу — в цьому домі ти народився. Але знатися з цією сумнівної поведінки особою я не збираюся. Ти зганьбив добре ім'я нашої родини, і тепер ніхто з наших поважних знайомих не захоче спілкуватися з тобою і твоєю дружиною-комедіанткою! — Аврора Саксонська кинула зневажливий погляд на вульгарно вбрану невістку й пішла до своїх покоїв.

— Ось побачиш, серденько, скоро все владнається, дай тільки час, — заспокоював себе й дружину розгублений Моріс, але тоді він навіть не уявляв, якою холодною й жорсткою може бути його вельможна матінка.

Минав час, у розкішному палаці було достатньо кімнат, щоб його мешканці майже не зустрічалися. Врешті таке життя почало страшенно дратувати Софі, яка звикла до бучних бенкетів, галасливих театральних репетицій і, головне, до оплесків та компліментів. Так-так, Софі була неймовірно честолубною.

Власне, й за Моріса Дюпена вона виходила саме через те, щоб потрапити до вищого товариства, стати справжньою аристократкою, носити дорогі шовкові сукні й коштовні прикраси. А головне — чути захоплені вигуки галантних кавалерів і кружляти в танці посеред бальної зали! Адже вона, Софі, така чудова, така чарівлива, така граційна! О, на тих балах вона б показала всім цим пихатим аристократам, що вона нічим не гірша, а може, й краща за вельможних дам, у жилах яких тече кров маркізів, герцогів і баронів.

— Серденько, може, тобі варто почитати книжку? — пропонував Моріс, простягаючи дружині нове видання модного жіночого роману.

Але вона починала позіхати вже на перших сторінках, невдовзі книжка випадала з її рук, і Софі знову починала думати про те, як вона помилилася, вважаючи, що одруження з нащадком шляхетного роду, багатим спадкоємцем і блискучим офіцером зробить її щасливою. До того ж Софі ледве вміла читати й до будь-яких розумових зусиль ставилася з відразою.

— Призначення гарної жінки — прикрашати собою світ, а все інше мають робити чоловіки, — полюбляла повторювати колишня мандрівна акторка й кокетливо стріляла очима в бік чергового залицяльника.

А ось тепер, у маєтку в Ноані, куди привіз її чоловік, Софі дедалі частіше замислювалася над тим, що її життя минає марно.

"Тікати звідси світ за очі!" — думала молода жінка й пильно вдивлялася у величезне венеційське люстро — чи не з'явилися на її гарненькому личку зморшки?

— Я не збираюся поховати себе в цьому темному склепі! — заявила Софі після чергової невдалої спроби чоловіка помирити дружину з матір'ю. — Я впевнена, що в Парижі тобі дадуть гарну посаду, а тут, у провінції, ми даремно чекатимемо ласки від твоєї матусі.

Моріс Дюпен тяжко зітхнув, поглянув на вродливе личко своєї дружини, низав плечима й промовив:

— Гаразд, люба, нехай буде по-твоєму. Сподіваюсь, мені допоможуть старі друзі-офіцери. Адже ми з ними не раз рятували одне одного в бою. Може, й тепер вони стануть мені в пригоді.

Софі радісно зойкнула й тут-таки поклікала служницю і наказала їй терміново пакувати речі.

А вже наступного ранку, щойно зішло сонце, з воріт старовинного маєтку виїхала карета, в якій сиділо подружжя Дюпенів, яке їхало до столиці в пошуках щастя.

Розділ другий. Як єдиний дитячий погляд може

ЗМІНИТИ ДОЛЮ

Стояло спекотне літо 1804 року. Франція все ще не могла отямитися від страшних потрясінь Великої революції. Мінялися уряди й закони, влада переходила з рук у руки. Наполеон мріяв про завоювання все нових і нових країн, — а тим часом у маєтку графині Аврори Саксонської вирували родинні пристрасті. Ворожнеча між старою господинею маєтку та її невісткою не лише не вщухала, а з кожним днем ставала дедалі сильнішою.

— Твоя люба матінка навіть не дивиться на нашу дочку! Я не хочу залишатися під цим дахом ані хвилини! — дорікала чоловікові обурена Софі, притискаючи до грудей немовля — чарівну дівчинку, яка народилася лише місяць тому — 1 липня і, як сподівалися її батьки, мала розтопити крижане серце своєї вельможної бабусі. Саме на це розраховувало подружжя Дюпенів, коли разом із новонародженою донькою повернулося з Парижа до Ноана.

Моріс Дюпен, який врешті зрозумів, якої страшної помилки припустився, коли, втративши голову, одружився з цією неосвіченою й грубою жінкою, різко відказав:

— Ти ж знаєш, що в нас немає на що жити! І тепер, коли народилася дитина, єдиний вихід — мешкати тут, у маєтку моєї матері. Гадаю, що, врешті, вона полюбить малу... Здається, я знаю, що треба зробити.

Батько обережно взяв загорнуту в мережані пелюшки крихітку на руки й рушив у інше крило будинку — туди, де були покої графині.

Та варто було Морісові наблизитися до кімнати матері, як на порозі з'явилася служниця і дуже ввічливо, але твердо сказала:

— Перепрошую, пані графиня заборонила, щоб у її покоях з'являлася ця дитина.

Моріс почервонів — такого приниження, та ще й від челяді, він не очікував. Чоловік ледве стримався, щоб не крикнути щось образливе, але опанував себе, повернувся й пішов геть. Його мати вкотре продемонструвала свій жорсткий норов.

— Нічого, ми ще побачимо, хто з нас уперті — ший. Врешті, у цій дитині тече кров принців Саксонських, і рано чи пізно матуся буде змушена це визнати!

Спливав час, а в маєтку ніби нічого не змінювалося.

Амадіна-Аврора-Люсіль (саме так назвав доньку Моріс Дюпен) росла жвавою й веселою дівчинкою. Батько помічав у малій усе більше рис, що нагадували йому власну матір, яка й досі не хотіла знати онуки.

— Ну що ж, — сказав він одного ранку дружині, яка крутилася біля дзеркала, приміряючи капелюшка, у якому колись любила гуляти вулицями Марселя, — сьогодні я примушу свою матір бодай поглянути на нашу дочку! До речі, де вона?

Софі на хвилинку відірвалася від дзеркала й недбало махнула рукою в бік парку, що оточував маєток:

— Мала гуляє з нянькою, ти ж знаєш, яка вона неспокійна, у мене просто не вистачає терпіння забавляти її.

Моріс сумно усміхнувся — він уже давно зрозумів, що його дружина ніколи не

стане зразковою матір'ю, адже для неї набагато важливішими за виховання доньки були візити до сусідів, безкінечні балачки з місцевими пліткарками й добування всіма правдами й неправдами грошей на нові сукні та капелюшки.

Щойно Аврора побачила батька, її личко осяяла посмішка. Мала простягла до нього руки й щось радісно забелькотіла. Видно було, що вона дуже любить свого татка і хоче погратися з ним.

— Ну що, сонечко, здається, сьогодні підходящий день, аби зробити ще одну спробу, — прошепотів Моріс і, підхопивши дочку, рішучою ходою попрямував до будинку.

Там, не зупиняючись, пройшов до великої зали, де, як він знав, любила відпочивати його матінка. Не зустрівши по дорозі жодної служниці чи лакея, Моріс увійшов до зали, наблизився до масивного шкіряного крісла, де сиділа графиня з книжкою в руках. Так само рішуче він нахилився і майже силоміць посадив на коліна враженої жінки малу Аврору.

— Як ти смієш! — обурено вигукнула графиня, та діватися їй було нікуди. Скинути дівчинку на підлогу вона не могла, а одразу ж підхопитися з глибокого крісла було дуже складно.

Отож розгублена жінка змушена була взяти дитину на руки й мимоволі глянути в личко онуці. На графиню дивилися очі, які не можна було сплутати з жодними іншими — мала Аврора успадкувала чудові, темні мов ніч, оксамитові очі своєї бабусі!

Моріс Дюпен ледь усміхнувся (він зрозумів, що виграв!) і тихо мовив:

— Матінко, познайомтесь — це ваша онука Амандіна-Аврора-Люсіль Дюпен. Авророю ми назвали її на вашу честь...

Розділ третій. Як довести, що ти — найкраща?

Минав час, мала Аврора дедалі більше часу проводила зі своєю бабусею. Після того випадку, коли батько майже силоміць посадив її на руки до гордовитої графині, та й дня не могла прожити, аби не побавитися з веселою й кмітливою дівчинкою, яка й сама страшенно любила гратися в розкішних покоях власниці замку в Ноані.

— Запам'ятай, маленька, — часто любила повторювати графиня, — у цьому жорстокому світі успіху досягають лише ті, хто вміє за нього боротися! Але я допоможу тобі — ти не повториш помилок своїх легковажних батьків!

Дівчинка мало що розуміла зі слів бабусі, але запам'ятала їх на все життя. Взагалі, вона дуже рано усвідомила, що в її родині тато, мама й бабуся намагаються привернути її на свій бік. І справді, колишня акторка мандрівного театру Софі ревнувала дочку до старої графині. Вона розуміла, що її терплять у маєтку лише через маленьку Аврору, і мрії про світські прийоми й розкішні бали так і залишилися мріями. Сидячи перед люстром (це було її улюблене заняття). Софі спостерігала, як дві Автори — велика й маленька — йдуть парковою алеєю, про щось жваво розмовляючи, і на землі залишаються дві пари слідів — від маленьких черевичків її доньки та дорогих

сап'янових черевиків власниці маєтку Ноан.

— Стара навмисне щоранку прогулюється з Авророю під моїми вікнами, щоб довести мене до сказу! — скаржилася вона чоловікові.

Але той лише недбало махав рукою у відповідь і тікав із дому в якихось лише йому відомих справах. Моріс Дюпен не любив суперечок і радів хоча б із того, що мати, визнавши онуку, давала гроші на життя і йому. А гроші Морісові були страшенно потрібні, адже віднедавна він так захопився грою в карти, що не уявляв собі життя без неймовірних картярських пристрастей.

— Сьогодні я повернуся пізно, — кинув він дружині того ранку, коли зібрався до сусіднього маєтку в гості до свого давнього друга, аби взяти участь у грі, де він неодмінно мав виграти! Принаймні Моріс Дюпен відчував, що цього разу фортуна буде на його боці.

Швидко йдучи тінистою алеєю, батько на ходу поцілував Автору в щічку, усміхнувся матері й скочив на баского коня, якого підвів йому служник.

— Побачимося завтра вранці за сніданком! — мовив він на прощання й підострожив коня.

Мала із захватом дивилася вслід своєму гарному й веселому татусеві, який завжди привозив їй зі своїх поїздок чудові подарунки: то порцелянову ляльку, вбрану в розкішну едабну сукню й крихітні черевички, які можна було знімати з малесенької ніжки; то набір іграшкового посуду; то розмальованого яскравими фарбами дерев'яного коника, на якому так весело було гойдатися, уявляючи, що скачеш нескінченною дорогою, що губиться десь далеко-далеко — у кінці їхнього величезного, схожого на дрімучий ліс парку!

Але найкращим подарунком, який Автора отримала від батька, була дивовижна книжка з кольоровими картинками. Дівчинка могла розглядати ту книжку годинами, а віднедавна, після кількох занять із бабусею, яка терпляче показувала їй літери, мала почала складати їх у слова.

— Ця дитина уславить наш рід, — гордо казала Аврора Саксонська і гладила онуку по кучерявій голівці. — Вона ось-ось почне читати. І це в чотири роки!

Аврора побігла до мами Софі, щоб похвалитися своїми здобутками перед нею — адже дівчинка однаково любила і маму, і бабусю, і їй здавалося, що вони ось-ось помиряться, коли вона стане найрозумнішою, найслухнянішою та найвродливішою дівчинкою на світі. Бо, як і всі маленькі діти. Аврора думала, що дорослі сваряться через те, що вона недостатньо хороша, і відчувала себе винною.

— Матусю, а я навчилася розрізняти літери, — радісно вигукнула дівчинка, вбігаючи до кімнати Софі, — ось це літера "м", а це — "а", ізнову "ма" — разом виходить мама!

Однак Софі зовсім не зраділа успіхам доньки. Вона взяла з її рук книжку, недбало кинула на туалетний столик, а тоді посадила дівчинку на руки й показала її відображення в дзеркалі:

— Дитинко, послухай мене уважно! У цьому домі тобі будуть забивати голову

різними дурницями про освіту, науку і всяке таке! Не вір усім тим нісенітницям. Для жінки головне — вдало вийти заміж. На жаль, твій тато нічого не робить для того, щоб зробити мене щасливою — він любить тільки себе і дбає лише про власне задоволення! Чоловік має бути багатий і дурний. Тоді ти зможеш крутити ним, як захочеш. Він купуватиме тобі чудове вбрання, прикрашатиме тебе діамантами, сапфірами й перлами! Возитиме тебе в розкішних каретах до королівського палацу, і всі захоплюватимуться твоєю вродою! Зрозуміла?! — Софі поцілувала дочку й раптом відчула на її щоці сльози.

Донька плакала, дивлячись на себе в дзеркало — їй зовсім не хотілося вдягатись у дорогі сукні й прикрашати себе коштовним камінням. А головне, вона відчула, що ніколи не зможе примирити людей, які були для неї найдорожчими, — тата, маму і бабусю.

Розділ четвертий. Невже цей світ належить чоловікам?

Аврору розбудив тихий плач. Дівчинка розплющила очі й побачила стареньку няню Сюзан, яка колись няньчила ще її тата. Сюзан знала безліч казок і співала гарні старовинні колискові.

— Чому ти плачеш? — прошепотіла дівчинка.

— Дитино, я плачу через те, що Бог забрав твого тата на небо.

— А коли тато повернеться? — запитала дівчинка.

Вона подумала, що її тато просто пішов до Бога в гості — так, як він часто гостював у своїх друзів.

— Ні, маленька, звідти ще ніхто не повертався. Ти більше ніколи не побачиш свого веселого й гарного тата, — промовивши останні слова, старенька гірко заридала.

Цей день Аврора Дюпен запам'ятала на все життя. Пізніше, коли вона стала відомою письменницею, книжки якої читали не лише у Франції, а й перекладали багатьма мовами світу, вона пригадувала той ранок, коли дізналася про смерть свого батька і розуміла, що та перша втрата вплине на все її подальше життя.

Моріс Дюпен трагічно загинув, повертаючись уночі додому. Він мчав чвалом на коні, пригадуючи те, як програв у карти всі гроші, що дала йому мати. Чоловік подумки повертався до подій нинішнього вечора і вже вкотре намагався зрозуміти — чому доля раз у раз заганяє його в глухий кут?

Раптом кінь став дибки, а тоді поніс його, не розбираючи дороги. Моріс був вправним вершником, він міцно сидів у сідлі під час найзапекліших боїв, але цього разу доля знову відвернулася від нього — з усього розгону кінь вривався в гору каміння, що громадилася біля стіни старого зруйнованого замку. Так трагічно закінчилося життя нащадка одного з найшляхетніших французьких родів, у жилах якого текла кров принца Саксонського — блискучого адмірала й гульвіси, про подвиги якого ходили легенди по всій Європі.

— Я не залишатимусь у стінах цього осоружного палацу, де мене зневажають! —

заявила Софі Дюпен невдовзі після загибелі чоловіка. — Донечко, на жаль, я не можу взяти тебе з собою. Адже невідомо, де мені пощастить влаштуватися... Але я неодмінно повернуся по тебе.

Цього разу Аврора не заплакала. Вона навчилася стримувати сльози і приховувати свої почуття.

— Добре, мамо, я чекатиму на тебе, — тихо промовила дівчинка, зробила реверанс — так, як її навчила гувернантка, яку найняла бабуся, і побігла до покоїв старої графині.

— Ну що ж, я не чекала від цієї розпусної особи нічого іншого, — пробурмотіла бабуся, почувши звістку про те, що її невістка покинула палац у Ноані. — Сподіваюся, кров шляхетних предків переможе, і ти не підеш по її слідах, — суворо додала бабуся, а тоді притисла дівчинку до грудей.

— Моя мама хороша, просто в неї не було грошей, щоб учитися, — заперечила Аврора, яка нізащо не хотіла повірити в те про, що говорила бабуся.

— Дитино, ти зрозумієш усе пізніше, коли виростеш, а зараз час братися за науку! Якщо хочеш чогось досягти в житті — треба весь час учитися і працювати!

Незабаром у палаці з'явилися вчителі, з якими Аврора вивчала різні науки. За кілька років вона вже вільно розмовляла англійською, німецькою й італійською, добре знала історію, географію, оволодівала математикою, цікавилася астрономією та природничими науками... Стара графиня дотримала слова. Здавалося, що її план — виховати з онуки блискуче освічену аристократку з гарними манерами, чудовим смаком до літератури, музики й малярства — здійснився.

Однак у жилах юної Аврори текла шалена кров її предків. Вона не могла задовольнитися життям, де все було наперед визначене й незмінне. Дедалі частіше Аврора замислювалася над тим, що світ влаштовано несправедливо. Адже все в житті вирішують чоловіки! Це вони правлять країнами, ведуть війни, роблять винаходи, малюють картини й пишуть книжки!

Дівчинка почала таємно пробиратися до кімнати батька, де все збереглося так, як було при житті Моріса Дюпена. Аврора вдихала аромат його сигар, яким просякли стіни кабінету, ставала перед великим люстром і приміряла батькові капелюхи й костюм. Одного разу, читаючи батьків щоденник, дівчинка натрапила на слова, які її вразили: *"Я так мріяв про сина, який би продовжив наш славний рід! Та, на жаль, у мене народилася дочка. Хай навіть це чарівне створіння виросте і стане вродливою жінкою, та вона завжди буде лише тінню свого майбутнього чоловіка!"*

Щоки Аврори спалахнули, і вона, дивлячись на себе в дзеркало, прошепотіла:

— Ну що ж, якщо світ належить чоловікам, я буду першою, хто доведе, що жінка може бути такою ж сильною і незалежною!

Розділ п'ятий. Чи можна закохатися у святого?

— Люба моя, тобі не здається, що їздити верхи на конях, стріляти з рушниць й

читати авантюрні романи цілими ночами — це не найкраще заняття для юної дівчини? — запитала володарка маєтку Ноан у своєї свавільної онуки.

Дівчинка сміливо глянула в очі бабусі — вона добре знала, що стара графиня любить її понад усе на світі, й відповіла:

— Ці правила вигадали люди, і їх можна змінити! Просто треба бути наполегливою й достатньо переконливою.

— Ти помиляєшся, серденько, немає нічого тривкішого за правила! На цих правилах тримається світ! І тому я вирішила, що тобі час продовжити освіту в Парижі. Ти вчитимешся в школі при католицькому монастирі. Сподіваюсь, наука піде тобі на користь — ти дуже здібна й працьовита, а черниці навчать тебе самозречення й скромності.

Очі дівчинки радісно спалахнули — попереду на неї чекало нове життя, нові зустрічі й відкриття. У неї буде нагода випробувати себе не в маленькому Ноані, а в чудовому, блискучому й небезпечному Парижі.

— Я готова, бабусю. До речі, ти не знаєш, чи багата в цьому монастирі бібліотека?

— Так, і ти зможеш нею користуватися, от тільки сумніваюся, чи ти дістанеш там свої улюблені романи.

Дівчинка весело стріпнула головою й проказала:

— Ну що ж, коли там не буде романів, я їх вигадую сама!

Потім усміхнулася й додала:

— Не хвилюйся, бабусю, я і в Парижі буду найкращою!

Стара графиня тільки похитала головою, дивлячись на свою чотирнадцятилітню онуку, яка так нагадувала її саму замолоду.

А дівчинка пішла попрощатися зі своїм улюбленим парком, де вона провела стільки щасливих і сумних хвилин. Навколо палацу був розбитий французький парк — вишуканий і доглянутий, зі старанно підстриженими деревами, великими квітниками й симетрично посадженими кущами. Але Аврора найбільше любила ту частину парку, де він був схожий на справжній ліс — майстерні садівники на вимогу графині створили справжнє диво — ландшафтний англійський парк. Там були яри й галявини, струмки й водоспади. У високих кронах дерев співали пташки, й Аврорі здавалося, що вони прощаються з нею.

Уже за кілька днів Аврора прибула до школи при монастирі святого Августина, де їй судилося провести наступні два роки. Чотирнадцятирічна дівчинка, яка виросла в провінції, виявила такі чудові знання, що вчителі монастирської школи були вражені. Здавалося, ця смаглявка з великими розумними очима стане окрасою школи. Та на черниць, які стежили за вихованням юних школярок, чекало гірке розчарування. Нова учениця вже з перших днів виявила крутий норов. Її не можна було змусити робити те, що вона вважала неправильним. А неправильними їй здавалися чи не всі порядки, заведені в школі.

— Ваша світлосте, Аврора підбурює до порушень багатьох учениць нашої школи, — скаржилися на дівчину черниці, коли стара графиня приїздила до Парижа провідати

свою неслухняну онуку.

— А як вона вчиться? — незворушно запитувала поважна пані.

— Аврора — одна з найкращих учениць, вона надзвичайно здібна й наполеглива в науці. Але ж її поведінка...

— Я вірю, що ви зможете повернути юну дівчину на правильний шлях, — перепиняла скарги черниць графиня, прощалася і від'їжджала до свого маєтку в Ноані.

А неслухняна Аврора, закінчивши підготовку до завтрашніх лекцій, лягала у ліжку в кімнаті, де разом із нею жило ще кілька дівчат-аристократок, і починала пошепки (щоб не почули черниці) розповідати безкінечні любовні історії, які вигадувала сама. У тих оповідях добро завжди перемагало зло, закохані долали всі перешкоди й вінчалися під радісний передзвін весільних дзвонів. І, найголовніше, в цих пригодах жінки ніколи не поступалися чоловікам у хоробрості, шляхетності, розумі й спритності.

— Авроро, а хіба так буває в житті? — запитували подруги.

— А не знаю, чи так буває, але я впевнена, що так має бути! — відповідала дівчина, і її прекрасні оксамитні очі — точнісінько такі, як у бабусі, — спалахували відчайдушним вогнем.

— Мені здається, що ти в когось закохалася, — несміливо проказала наймолодша з подруг Аврори. — Скажи — хто він, твій обранець?

Дівчата зачали подих, чекаючи на відповідь, але те, що вони почули, змусило їх скрикнути від подиву й переляку.

— Я закохалася в образ святого Августина! — гордо проказала Аврора.

— Але ж він — святий! — жажнулася одна з дівчат.

— Тим більша моя любов до нього, — відповіла юна бунтарка, відвернулася до стіни й уявила чудове обличчя святого Августина, яке вона бачила щодня в соборі, куди вони приходили на службу вранці й увечері.

Незабаром таємниця Аврори стала відома й черницям. Та дівчина й не дуже ховалася з нею. Адже важко було не помітити її палкий погляд на образ святого Августина під час молитви. І погляд той був зовсім не смиренний!

Розділ шостий. Як з'явився письменник Жорж Санд?

Навчання Аврори Дюпен у школі при монастирі Святого Августина тривало два роки. Напевно, дівчина залишалася б у Парижі довше, та несподівано померла її бабуся, і все полетіло шкереберть.

Одного похмурого дощового ранку, коли дівчата збиралися на заняття, в довгому коридорі монастирської школи Аврору хтось покликав. Дівчина рвучко озирнулася, бо цей голос вона не могла сплутати з жодним іншим. Так, це була її мама. Спершу Аврора хотіла кинутися назустріч цій усе ще вродливій усміхненій жінці, але наступної миті згадала про те, як Софі покинула її маленьку й розгублену в маєтку бабусі, і тільки усміхнулася у відповідь.

— Дівчинко моя, та невже ти не впізнаєш своєї любшої матері? Скоріш іди сюди й дай пригорнути тебе до мого згорьованого серця! — голосно проказала Софі, й раптом

Аврора звернула увагу на те, чого не помічала, коли була маленькою, — її мама говорила так, ніби розігрувала роль у театрі. До того ж грала вона фальшиво — як найбездарніша комедіантка найубогішого мандрівного театру!

Навколо Аврори та Софі почали збиратися дівчата і, здається, це навіть тішило колишню акторку. Але дочка міцно взяла жінку під руку й вивела її на подвір'я.

— Мадам, навіщо цей дешевий спектакль? — спокійно запитала дівчина, твердо дивлячись в очі матері.

Та спершу розгубилася й навіть почервоніла, однак за мить змінила тон і спокійно заявила:

— Ну що ж, коли ти хочеш спілкуватися так, ніби ми з тобою чужі, — прошу! Пізнаю школу твоєї ясновельможної бабусі... До речі, маю повідомити тобі, що графиня померла. Тепер ти — її єдина спадкоємиця! Але не радій передчасно. Ти житимеш під моєю опікою, аж поки станеш повнолітньою! І май на увазі, у цій школі ти більше не вчи— тимешся. Я забираю тебе додому!

Почувши сумну звістку про смерть бабусі, Аврора зацікавилася. Їй було неймовірно шкода, що вона не попрощалася зі старою графинею, яка так її любила. До того ж дівчина зрозуміла, що відсьогодні для неї починається зовсім інше життя, тепер вона залежатиме від цієї обмеженої, нерозумної й жадібної жінки.

Дівчина пішла до своєї кімнати збирати речі. Вона добре знала, що черниці зітхнуть з полегкістю, позбувшись свавільної й вільнодумної учениці. Ну що ж, вона. Аврора Дюпен ще повернеться до Парижа й доведе всьому світові, що вона — найкраща.

Того ранку сумна й самотня дівчинка, що похапцем збирала речі в монастирській кімнаті, не знала, що попереду на неї чекають випробування, яких би не міг вигадати жоден із її улюблених романістів.

Невдовзі після приїзду в Ноан Софі Дюпен захоче видати свою сімнадцятирічну доньку за старого багатого дворянина, який пообіцяє колишній акторці великі гроші. Непокірنا дівчина відмовиться від їжі й заявить, що краще помре, ніж стане дружиною огидного дідугана.

— Нічого, голубонько, коли ти зовсім втратиш сили від голоду, ми відвеземо тебе до церкви й обвінчаємо з цим поважним добродієм! — заявила Софі, насолоджуючись своєю владою над дочкою.

— Ніколи! — вигукнула Аврора.

Тієї ж ночі дівчина втекла в маєток Казимира Дюдевана — товариша її дитячих ігор. Вони вирішили обвінчатися, адже тільки так можна було позбутися офіційної опіки Софі. Цей шлюб не можна було назвати щасливим, бо вже за кілька років, Аврора покинула чоловіка.

У той час уявити, що жінка, яка мала двох дітей, наважиться поїхати до Парижа й розпочати там життя, яке в одних викликало обурення й осуд, а в інших цікавість і навіть захват, було просто неможливо! Але Аврора ще в дитинстві вирішила жити за власними правилами. Вона почала з'являтися на прийомах та балах у чоловічому вбранні, на голові в неї виблискував циліндр, а в руках ця дивна жінка тримала

елегантну паличку. До того ж вона курила сигарету, встромлену в довгий інкрустований мундштук. І те, що в іншої жінки мало б комічний вигляд, у неї — Аврори Дюдеван — здавалося вишуканим й елегантним.

Але головним було не це — Аврорі треба було привернути до себе увагу — хай навіть скандальну, щоб здійснити свою найбільшу мрію. Вона хотіла стати всесвітньо відомою письменницею. Саме тоді в книгарнях з'явився роман нікому не відомого автора, ім'я якого було Жорж Санд. Книжка називалася "Індіана" й була такою захоплюючою, сповненою дивовижних пристрастей і пригод, що незабаром стала бестселером. Коли ж публіка довідалася, що автор модного роману — жінка, наклади зросли в десятки разів. Відтоді Аврора Дюдеван (в дівочтві Аврора Дюпен) усі свої книжки підписувала тільки цим чоловічим іменем.

Навколо цієї дивної жінки кружляло безліч пліток, про неї розповідали найфантастичніші історії. Жорж Санд закохувалася й розчаровувалася у своїх обранцях. Вона вважала, що жінка має таке ж право обирати супутника життя, як і чоловік, і при цьому бути вільною й незалежною! Одного разу Аврорі все ж здалося, що вона знайшла того єдиного чоловіка, на якого чекала все життя. То був геніальний композитор і піаніст Фредерік Шопен — неймовірно схожий на образ святого Августина, в якого так палко закохалася колись юна учениця монастирської школи.

Але й ця історія мала сумний кінець. На згадку про неї залишилася чудова картина роботи талановитого художника Ежена Делакруа, на якій зображені закохані письменниця й композитор. Доля цього подвійного портрета була такою ж дивовижною, як і доля намальованих на ньому людей.

Власники картини вирішили заробити якнайбільше грошей від її продажу. Тож вони безжально розрізали полотно навпіл і продали його як два окремі портрети. І тепер лише завдяки майстерній реконструкції ми можемо знову побачити Жорж Санд та її коханого Шопена разом.

Однак, попри всі шалені романи, далекі мандрівки й пригоди, які раз у раз траплялися в житті Аврори Дюпен, найголовнішим для неї була літературна праця.

— Я не прожила жодного дня, щоб не написати бодай трьох сторінок! — розповідала письменниця вже на схилі віку, повернувшись до свого улюбленого маєтку в Ноані, з яким було пов'язано стільки щасливих і гірких спогадів.

Навіть в останній день свого життя — 8 червня 1876 року, коли їй судилося назавжди покинути цей світ, вона тремтячою рукою написала три останні сторінки свого так і не закінченого роману.

Основні твори Жорж Санд:

Дівчина з Альбано (1831); Індіана (1832); Валентина (1832); Мельхіор (1832); Кора (1833); Лелія (1833); Метелла (1834); Інтимний щоденник (1834); Особистий секретар (1834); Жак (1834); Леоне Леоні (1835); Лавінія (1835); Сі— мон (1836); Майстри мозаїк (1838); Сім струн Ліри (1840); Поліна з Міссісіпі (1840); Зима на Майорці (1842);

Графиня Рудольштадт (1843); Консуело (1843); Ян Жижка (1843); Шампанські свята (1846); Гріх пана Антуана (1847); Замок Самотності (1851); Історія профана на ім'я Грибуль (1851); Сільські музики (1853); Адріани (1854); Навколо столу (1856); Сільські прогулянки (1857); Зелені дами (1859); Сільські вечори (1861); Родина Жерманд (1861); Антонія (1863); Сповідь молодій дівчини (1865); Останнє кохання (1867); Кадіо (1868); Не зважаючи ні на що (1870); Цезаріна Дітріх (1871); Щоденник мандрівника часів війни (1871); Нанон (1872); Два брати (1875); Бабусині казки (1876); Сільські легенди (1877).

Історія людини в історії людства

"Життя частіше схоже на роман, ніж наші романи — на життя". Ці слова видатної французької письменниці Аврори Дюпен, що писала свої твори під чоловічим псевдонімом Жорж Санд, якнайкраще пасують до її власного життя. Особистим прикладом вона довела, що рівність між чоловіками й жінками — це не порожні слова.

Те, що на початку XIX століття видавалося цілковитою утопією: жінка-письменниця, жінка-лікар, жінка— вчений, жінка-політик. — нині стало звичним і буденним. Але скільки жіночих доль було скалічено через жорсткі обмеження й непереборні заборони! Держава, церква й більшість суспільства були переконані, що жінка — слабка істота, не здатна приймати самостійні рішення, і її призначення — бути тінню свого чоловіка й коритися йому в усьому. Зрештою, ця нерівність була закріплена законом, і чоловік мав право силоміць повернути жінку додому, якщо вона без дозволу полишала його.

Жорж Санд була впевнена, що ці закони несправедливі й ганебні. Отож, ламаючи усталені правила, вона відстоювала право жінки самій обирати свій шлях. Саме так вона будувала власне життя, такими ж рішучими, відважними й незалежними були героїні її книжок. А ще ця дивовижна жінка вважала, що будь-які найкращі ідеї не варті й ламаного шеляга, якщо вони не підтверджені реальними справами. Адже, за її словами: "Праця — це не покара, а нагорода, сила, слава й насолода".